

Makale Bilgisi

Makale Türü

Araştırma Makalesi

Geliş Tarihi

15.11.2022

Kabul Tarihi

26.04.2023

Anahtar Kelimeler

Covid-19,

Pandemi,

Aile İçi Çatışma,

Aile İçi Problematik

Durumlar

Covid-19 Pandemisi Döneminde Aile İçi Problematik Durumların İncelenmesi: Nitel Bir Çalışma

*Büşra DOĞRU CİNGÖZ

ÖZ

Bu çalışmada, covid-19 döneminin aile içi çatışma ve problematik durumlara etkisine ilişkin anne baba görüşleri incelenmiştir. Çalışma nitel araştırma yöntemiyle yürütülmüş ve olgubilim deseni benimsenmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu İstanbul ili Üsküdar ve Bayrampaşa ilçelerinde ikamet eden 19 anne baba oluşturmaktadır. Veriler, yarı yapılandırılmış görüşme formu ve demografik bilgi formu ile toplanmıştır. Verilerin analizinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Elde edilen bulgulara göre covid-19 pandemisi evde geçirilen sürenin artması ile bir yandan aile bağlarını güçlendirirken bir yandan da tek sosyalleşme alanının ev ve çekirdek aile ile sınırlı olması pandemi sürecinin giderek uzamasıyla birlikte aile içi çatışma ve problemleri de beraberinde getirmiştir. Yine bulgulara göre, aileler karşı karşıya kaldıkları problemler karşısında çözüm odaklı iletişim ve davranış becerileri geliştirmiş, serbest zamanlarını verimli ve keyifli geçirmek üzere ortak faaliyetlerini artırmışlardır.

Atıf: Doğru, Cingöz, B. (2023). Covid-19 pandemisi döneminde aile içi problematik durumların incelenmesi: nitel bir çalışma. *Akademik Platform Eğitim ve Değişim Dergisi*, 6(1), 62-83. DOI: 10.55150/apjec.1205120

Article Information

Article Type

Research Article

Received

15.11.2022

Accepted

26.04.2023

Key Words

Covid-19,

Pandemic,

Family,

Problematic Situations in

the Family

Investigation of Problematic Family Situations During the Covid-19 Pandemic Period: A Qualitative Study

*Büşra DOĞRU CİNGÖZ

ABSTRACT

In this study, parents' views on the impact of the covid-19 period on family conflict and problematic situations were examined. The study was carried out with the qualitative research method and the phenomenology pattern was adopted. The study group of the research consists of 19 parents residing in Üsküdar and Bayrampaşa districts of Istanbul. Data were collected with a semi-structured interview form and demographic information form. Content analysis method was used in the analysis of the data. According to the findings, the COVID-19 pandemic, while strengthening family ties with the increase in the time spent at home, on the other hand, the fact that the only socialization area is limited to the home and the nuclear family, has brought with it family conflicts and problems with the prolongation of the pandemic process. Again, according to the findings, families have developed solution-oriented communication and behavioral skills in the face of the problems they face and have increased their joint activities in order to spend their free time productively and enjoyable.

1. GİRİŞ

2019 yılının dördüncü çeyreğinde ilk olarak Çin'in Hubey eyaletinde yer alan Wuhan'da deniz ürünleri ve canlı hayvan pazarında ortaya çıkan ve buradaki çalışanlardan yayılan Kovid-19 kısa sürede tüm dünyayı etkisi altına almıştır (Elibol ve Elbay, 2020). Koronavirüs ailesine ait olduğu bilinen Kovid-19, yapısal olarak benzemeleri sebebiyle ismini Sars-CoV'den alarak Dünya Sağlık Örgütü tarafından 11 Şubat 2020'de Sars-Cov-2 (Şiddetli Akut Solunum Sendromu Koronavirüs-2) adıyla yeni tip koronavirüs olarak tanımlanmıştır (Gülmez, 2020). Uluslararası insan sağlığını ve yaşamını tehdit etmesi bakımından 11 Mart 2020'de Dünya Sağlık Örgütü tarafından pandemi olarak ilan edilmiştir (Güngörer, 2020).

İlk olarak Çin'de ortaya çıkan Kovid-19 Avrupa ülkelerine ve Amerika'ya doğru yayılım hızı göstermiştir. Türkiye'de ise ilk vaka 10 Mart 2020'de yurt dışından gelen yolcуда semptomların görülmesiyle tespit edilmiş ve Sağlık Bakanı Fahrettin Koca tarafından açıklanmıştır. Türkiye'de ilk vakanın görülmesinin ardından Kovid-19'a bağlı ilk ölüm ise 15 Mart 2020 tarihinde gerçekleşmiştir ve 1 Nisan 2020 tarihinde virüsün tüm Türkiye'ye yayıldığı açıklanmıştır (T.C. Sağlık Bakanlığı, 2020).

Türkiye'de ilk kovid-19 vakasının görülmesi ile birlikte eğitim ve öğretime ilk olarak iki hafta süreyle ara verilmesi sonrasında ise altyapısı olan okulların uzaktan eğitime geçmesi; spor salonu, kafe, düğün salonu, alışveriş merkezleri, sinema gibi her türlü kapalı mekanların geçici bir süreyle kapatılacağına açıklanması (Akgün, 2020); restoranların kapatılarak sadece eve siparişe geçmesi; cumhurbaşkanının açıklaması ile tüm yurt dışı uçuşlarının tamamen durdurulması; 30 büyükşehir ve Zonguldak'a giriş çıkışların kısıtlanması; kamusal alan ve toplu taşımalarda sosyal mesafe kurallarının ve maske takma zorunluluğunun getirilmesi; ilk etapta 20 yaş altına ve 65 yaş üstüne sonrasında ise hafta sonu ve resmi tatillerde ülke genelinde tüm halka sokağa çıkma kısıtlamalarının getirilmesi ile virüsün yayılımını kontrol altına almak amacıyla bazı tedbirler alınmıştır (T.C. İçişleri Bakanlığı, 2020). Tüm bu tedbirlerin dışında dijital mecralarda "evde kal" ve "hayat eve sığar" sloganlarıyla sosyal medya kampanyaları yapılmış (Bozlu ve Güçlü, 2020) ve sanatçılar iş birliğinde yine aynı sloganlar ile kamu spotları yayınlanmıştır. Böylelikle halk sürekli olarak sosyal izolasyona teşvik edilmiştir.

İnsanlık tarihi boyunca bulaşıcı hastalıklar ve pandemiler insanların hastalanmasına ve ölümüne sebep olmuştur (Güngörer, 2020). Fakat pandemiler insanları ve toplumları sadece sağlık bakımından değil ekonomik, psikolojik, sosyolojik bağlamda

derinden etkilemiştir. Kovid-19 salgını da pandeminin ilk ilanından itibaren toplumsal hayatta birtakım değişiklikleri beraberinde getirmiştir. Salgının hangi yollar ile bulaştığı, virüsten nasıl korunulacağı ve bu zorlu sürecin ne kadar devam edeceği ile ilgili belirsizlikler sebebiyle insanlar korku ve paniğe kapılmışlardır (Sargın ve Kutluca, 2020).

Karantina ve sosyal izolasyon sebebiyle eve kapanmak zorunda kalan insanların evleri de yeniden şekillenmiştir (Turna ve Usta, 2021). İş ve eğitim hayatının eve taşınmasının yanı sıra kafe, spor salonu, alışveriş ve eğlence merkezleri, sinema ve tiyatro gibi toplu şekilde bir arada bulunulan mekanların kapatılması ile insanların dışarıda gerçekleştirdiği tüm sosyal faaliyetler de eve taşınarak sosyalleşmede evin merkezi bir konuma sahip olmasına sebep olmuştur. Kısacası bu kısıtlamalar sebebiyle ev, kamusal alanın ta kendisine dönüşmüş ve yeni bir anlam kazanmıştır (Demircioğlu, 2021).

Sosyal izolasyon kapsamında evde geçirilen zamanın artması olumlu ya da olumsuz manada tüm toplumu etkilemiştir. Ancak pandemi ve kısıtlamalardan en çok etkilenen toplumun en küçük birimi olan aile olmuştur (Güngör, 2020). Kovid-19 pandemisinin günlük pratiklerin tüm yönlerini etkilemesiyle birlikte aile ve aile içi ilişkiler de etkilenen boyutlardan biri olmuştur (Özyürek ve Çetinkaya, 2021). Araştırmalar gösteriyor ki pandemi döneminde aile içindeki bazı sorunlarda artış gözlemlenirken bazı sorunlarda da azalma gözlemlenmiştir. Bunun ana etkeni ise aile üyelerinin birlikte daha çok paylaşımında bulunması, aile içi iletişimin artması olmuştur (Barış ve Taylan, 2020). Kısıtlamalar sebebiyle sosyal hayattan mahrum kalan insanlar aile içinde sosyalleşme durumunda kalmıştır. Gündelik hayatın temposundan dolayı pandemi öncesi birbirleriyle daha az vakit geçiren aile fertleri evde geçirilen sürenin artmasıyla birlikte birbirleri ile daha çok zaman geçirme, daha çok paylaşımında bulunma imkanına sahip olmuştur. Tüm aile bireylerinin aynı anda evde olması bir bakımdan aile bağlarını ve aile içi iletişimi güçlendirirken bir bakımdan bireysel alanın daralması, sürekli aile ile iç içe olmak stresin artmasına ve tahammül seviyesinin azalmasına sebep olmuştur (Poyrazlı ve Can, 2020). Özetle salgın bir yandan aile bağlarını güçlendirirken bir yandan da bireysel alanın ve sosyalleşmenin değerinin anlaşılması yönünde etki etmiştir (Yıldız ve Bektaş, 2021). Tüm bu sonuçlar doğrultusunda bu çalışmanın amacını, aile içi çatışma ve problematik durumların kovid-19 pandemisi koşullarında incelenmesi ve değerlendirilmesi oluşturmaktadır.

Kovid-19 pandemisi toplumda kısa ve uzun vadede bazı etki ve dönüşümlere sebep olmaktadır. Toplumun geçirmekte olduğu dönüşümü ve pandeminin toplumda

biraktığı kalıcı izleri anlamak amacıyla toplumun en küçük birimi olan ailedeki etkilerinin incelenmesini gerekli kılmıştır. Literatüre bakıldığında kovid-19 pandemisi ile ilgili yapılan çalışmaların daha çok sağlık ve siyasi alanda ağırlık gösterdiği; sosyal alan ve aile alanlarında yapılan çalışmaların sınırlı olduğu gözlemlenmiştir. Kovid-19 pandemisinin etkileri devam ederken yapılan bu çalışma, pandeminin aile üzerindeki kısa vadedeki etkilerini anlamayı kolaylaştıracak ve ileriki çalışmalar için literatürdeki boşluğu doldurmak amacıyla şu sorulara yanıt aramaktadır:

1. Kovid-19 katılımcıların günlük yaşantısını nasıl etkilemiştir?
2. Kovid-19 katılımcıların evlilik ve aile yaşantısını nasıl etkilemiştir?
3. Kovid-19 katılımcıların sosyal hayatını nasıl etkilemiştir?
4. Kovid-19 katılımcıların ekonomik durumunu nasıl etkilemiştir?
5. Katılımcılar, kovid-19'un olumsuz etkileri ile nasıl başa çıkmıştır?
6. Kovid-19, katılımcıların aile yaşantısını olumlu anlamda nasıl etkilemiştir?

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışma nitel araştırma yöntemiyle yürütülmüş ve olgubilim deseni benimsenmiştir. Nitel araştırma yöntemi kullanılarak problemin, kendi ortamında bütünsel bakış açısıyla çok boyutlu bir şekilde ele alınması amaçlanmıştır. Nitel yöntem, insanların toplumsal dünyayı nasıl anlamlandırdığını, tecrübe ettiğini, yorumladığını ve bilgiyi üretme aşamalarını izleyerek nasıl ürün ortaya çıkardığını çözümlenmeye yönelik tutumları kapsamaktadır. O nedenle, Kovid-19 olgusunun kendi gerçekliği içerisinde detaylı bir biçimde incelenebilmesi ve değerlendirilebilmesine dönük olarak (Büyüköztürk vd., 2009), nitel (sözel) araştırma yöntemi kullanılmıştır.

2.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu İstanbul ili Üsküdar ve Bayrampaşa ilçelerinde ikamet eden 19 anne ve baba oluşturmaktadır. Çalışma grubu seçilirken kolayda örnekleme tekniği kullanılmıştır.

2.3. Veri Toplama Aracı

Çalışmada veri toplamak üzere çalışma grubundaki katılımcılarla görüşmeler yapılmıştır. Araştırmacı tarafından, bu çalışmaya özgü olarak ve görüşmelerde kullanılmak üzere yarı yapılandırılmış bir görüşme formu hazırlanmıştır. Görüşme

formu on altı (16) demografik soru içermektedir. Demografik sorular katılımcıların Yaş, Cinsiyet, Eğitim Durumu, Evlilik Süresi, Çocuk, Çocuk Sayısı, Okula Giden Çocuk, Evde Aile Dışında Bakımı Yapılan, Düzenli İş, Çalışma süresi, Çalışma şekli, Eşin çalışması, Eşin işi, Saat, Sektör ve Gelir Düzeyi konularındaki bilgilerini belirlemeye dönüktür. Görüşme formunda demografik sorulardan sonra 18 soruya yer verilmiştir.

Görüşme formu üç aşamada geliştirilmiştir. İlk aşamada öncelikle ilgili alanyazın detaylı bir biçimde incelenmiş, alan uzmanlarıyla görüşmeler yapılmış ve oluşan deneyimle görüşme madde havuzu oluşturulmuştur. İkinci aşamada madde havuzunda yer alan maddeler Aile Eğitim ve Danışmanlığı alanındaki dört öğretim üyesi ile Ölçme ve Değerlendirme alanından iki öğretim üyesinin görüşüne sunulmuştur. Uzmanlardan gelen dönütlere göre taslak form oluşturulmuştur. Taslak formu dil bilim uzmanlarının incelemesine sunulmuş, onlardan gelen geribildirimler ışığında soru kökleri üzerinde düzenlemeler yapılmıştır. Üçüncü aşamada üç kişi ile pilot görüşmeler yapılarak formun maddeleri test edilmiştir. Pilot görüşmelerden elde edilen verilerin çözümlenmesi sonucunda görüşme formuna son biçimi verilmiştir.

2.4. Verilerin Toplanması

Çalışma kapsamında 19 katılımcıyla görüşülmüştür. Görüşmeler Mart 2022 ile Mayıs 2022 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerin bir kısmı (3 görüşmeci) pandemi (salgın) nedeniyle uzaktan (elektronik araçlar yardımıyla) yürütülmüştür. On altısı ile ise sosyal mesafeye dikkat edilerek yüz yüze yapılmıştır.

2.5. Verilerin Analizi

Çalışmada yararlanılan tek veri kaynağı çalışma grubundaki katılımcılarla yapılan görüşmelerdir. Yapılan görüşmelerden elde edilen ses kayıtları, bilgisayar ortamında dökümleri alınarak yazıya geçirilmiştir. Elde edilen dökümlerin tutarlılığını test etmek amacıyla başka bir kişiye daha inceletilmiştir. Görüşme dökümlerinin ham hali üzerinde herhangi bir işlem yapılmamış ve yazım hataları dışındaki ifadeler olduğu gibi bırakılmıştır.

Elde edilen veri, tümevarımsal içerik analiziyle çözümlenmiştir. Çözümlemede ilk aşama olarak betimsel analiz yapılarak katılımcıların öne çıkardıkları kavramlar incelenmiştir. İkinci aşamada çalışmanın tematik yapısı ortaya çıkarılmıştır. İkinci aşama kapsamında verinin çözümlenmesinde çalışma grubu kısmında verilen katılımcı kodları kullanılmıştır. Verinin çözümlenmesinde sayısallaştırmadan kaçınarak görüşme dökümleri gruplanmış, çalışmanın dört ana teması oluşturulmuştur: Günlük yaşam üzerindeki etkiler (1), Evlilik ve aile yaşamı üzerindeki

etkiler (2), Sosyal yaşam ve iş yaşamı üzerindeki etkiler (3), Güçlüklerle başa çıkma ve aile ilişkilerini güçlendirme (4).

Araştırmada belirlenen ana temalara dayalı olarak görüşme dökümleri detaylı bir biçimde incelenmiş, incelemeler sonucunda öncelikle açık kodlama yöntemiyle kodlar oluşturulmuştur. Görüşme dökümlerinin çözümlenmesinde devamında konu ve bağlam uyumu gözetilerek kodlar birleştirilerek araştırmanın kategorileri oluşturulmuştur. Yanı sıra kayıt altına alınan görüşme dökümleri üzerinde çeşitli tekniklerle çözümlenmeler yapılmıştır. Bu konuda elde edilen görsel düzenleyicilere araştırmanın tema, kategori ve kodlarına ilişkin bulgular kısmında yer verilmiştir.

3. BULGULAR

Kovid-19'un aile içi çatışmaya ve problematik durumlara yönelik olumsuz bir etkisini belirlemeye dönük olarak yapılan görüşmelerden elde edilen veriler, yöntem bölümünde belirtilen tekniklerle çözümlenmiş ve ulaşılan bulgular çalışmanın alt problemleriyle tutarlı olacak biçimde dört alt başlıkta sunulmuştur: Günlük yaşantı üzerindeki etkiler (3.1), Evlilik ve Aile yaşantısı üzerindeki etkiler (3.2), Sosyal Yaşam ve İş Yaşamı üzerindeki etkiler (3.3), Güçlüklerle Başa Çıkma ve Aile İlişkilerini Güçlendirme (3.4).

3.1. Günlük Yaşam Üzerindeki Etkilere İlişkin Bulgular

Çalışmanın birinci alt problemi kovid-19 pandemisinin aile üyelerinin günlük yaşamlarını nasıl etkilediğine ilişkin görüşleri incelemeye yöneliktir. Bu alt probleme yanıt bulmak amacıyla katılımcı aile üyelerine görüşme formundaki birinci ve ikinci sorular yöneltilmiştir. Sorular katılımcıların kovid-19 ile ilgili görüş ve düşünceleri ile günlük yaşamlarının pandemiden nasıl etkilendiğine ilişkin deneyimlerini belirlemeye dönüktür.

Katılımcıların konuyla ilgili görüşleri Günlük Yaşam Üzerindeki Etkiler teması altında incelenmiştir. Çalışmaya katılanların pandemi ve günlük yaşam konusundaki görüşme dökümleri incelenerek oluşturulan kodlar Tablo 1'de verilmiştir:

Tablo 1. Günlük Yaşam Üzerindeki Etkiler

Kategori	Kadınlar	Erkekler
Duygu ve düşünce	<ul style="list-style-type: none"> •Korku •Üzüntü •Kaygı •Yalnızlık •İnsanların bencilliği •Çaresizlik •Belirsizlik ve bilinmezlik hissi •Endişe •Panik 	<ul style="list-style-type: none"> •Çaresizlik •Korku •Endişe •Durumun abartılması •Belirsizlik ve bilinmezlik hissi
Günlük yaşantı	<ul style="list-style-type: none"> •Mesai saatlerinin değişmesi •Hareketin azalması •Daha fazla temizlik yapmak •Tüm hayatın evde olması •İş yükünün artması •Aileyle vakit geçirme •Daha konforlu çalışma hayatı •Alışkanlıkların değişmesi 	<ul style="list-style-type: none"> •Ekonomik zorluklar •Evde mobil oyun oynama •Aileyle vakit geçirme •Daha fazla telefon tablet kullanımı •Aile ve arkadaşlarla görüşmelerin kısıtlanması •Evde geçirilen zamanın artması •Çocukların eğitim süreçleriyle ilgilenmek

Tablo 1'deki bulgular incelendiğinde, kovid-19'un günlük yaşamda duygu ve düşünceler üzerindeki etkisi ile ilgili olarak erkek katılımcılar ile kadın katılımcıların benzer görüşler ifade ettikleri, bununla birlikte kadın katılımcıların erkeklerden farklı olarak insanların bencilliğine ve yalnızlığa; erkek katılımcıların kadın katılımcılardan farklı olarak da durumun abartılmasına vurgu yaptıkları görülmüştür.

Günlük yaşantı ile ilgili olarak kadın katılımcılar daha fazla temizlik yapmak zorunda kaldıklarını ve aslında iş yüklerinin daha da artmasından mustarip olduklarını ifade ettikleri söylenebilir. Erkek katılımcılar ise ekonomik zorluklar ile çocukların eğitim süreçleriyle ilgilenme konularına vurgu yapmışlardır.

Bulgular kadın katılımcıların ailenin tümünü ilgilendiren konulara eğilim duyduğunu ve bunların kısıtlanmasına yönelik endişelerini dile getirdikleri, erkeklerin ise daha çok bireysel alana yönelik kısıtlamalardan şikayetçi oldukları izlenimi edinilmiştir. Ayrıca kadın katılımcılar tüm hayatın evde olmasıyla ilişkili olarak hareketliliğin azaldığına dair görüş bildirirken erkek katılımcılar ise ekran kullanım sürelerinin arttığını ifade etmiştir.

Kovid 19 pandemi sürecinin aile üyelerinin duygu ve düşünceleri üzerindeki etkileri konusunda çalışmaya katılan kadın ve erkek aile bireylerinin görüşme dökümlerinden seçilen ve oluşturulan kodla ilişkilendirilerek doğrudan alınan ifade örnekleri şöyledir:

K10 (31-35, Kadın, Üniversite): İlk zamanlar karşıma çıkan Çin'de yürürken düşen insan videoları çok korkutucuydu. Onların üstüne bir de ilk vaka çıkınca dehşete düşmüştüm. İlk ölüm olmuştu o da benim için sarsıcıydı.

K13 (26-30, Kadın, Üniversite): Kovid-19 ilk çıktığında büyük ölçüde kaygı ve korku hissettim. Bunun en büyük sebebi daha önce hiç yaşamadığımız bir hastalık ve tecrübe olmasıydı. Bu hastalığa karşı almamız gereken önlemler de benim için tedirgin ediciydi.

K7 (31-35, Erkek, Üniversite): Çocuklara bulaştıracağım diye korktum. Kendim için korkmadım da evdekilere ben getireceğim onlara ben bulaştıracağım diye korktum.

K16 (36-40, Erkek, Lise): En başta her şeyin abartıldığını düşünsem de çok kısa sürede ben de her şey ve herkes için endişelenmeye başladım.

Kovid-19 pandemi sürecinin günlük yaşantı üzerindeki etkileri konusunda çalışmaya katılan kadın ve erkek aile bireylerinin görüşme dökümlerinden seçilen ve oluşturulan kodla ilişkilendirilerek doğrudan alınan ifade örnekleri şöyledir:

K3 (36-40, Kadın, Ortaokul): Daha çok temizlik yapar oldum ve çocukların uzaktan eğitimleri ile ayrı ayrı ilgilenmem gerekti. Bu da benim için yorucu oldu.

K9 (41-45, Kadın, Lise): Resmen evlere hapsoldük. Evlerde hapsoldüğümüz zaman dışarıda yaptığımız şeyleri yapamadık. Sosyal yaşantımızda yapmamız gerekenleri yapamadık. Evde nasıl yaşanılabilir öğrendik. Tehlike bizi kapıda bekliyormuş gibi evde yaşamayı öğrendik.

K11 (41-45, Kadın, Yüksek Lisans): Aile hayatımız için de olumlu geçti. Aile bireyleri ile daha fazla vakit geçirdik. Daha fazla ev, çocuk, eş ile meşgul olduk. Daha fazla mutfağa girdik öyle olunca çocuklar ev eşim daha çok mutlu oldu. Denemediğim tarif kalmadı. Kendi ailemiz için düşünüyorum belki de iki üç yıllık anı biriktirdik. Normal zamanda hayatı o kadar yoğun yaşıyormuşuz ki anı biriktirmeye vaktimiz kalmıyormuş.

K16 (36-40, Erkek, Lise): Çalışma saatlerim esnekleşti. Yine çalışmaya devam ettim ama az süreler ile çalışıp, işlerimi halledip doğru evime döndüm. Dolayısıyla evde olma sürem çok arttı.

K15 (36-40, Erkek, Lise): Evde daha çok vakit geçirmeye, çocuklar ile oyun oynamaya başladım.

3.2. Evlilik ve Aile Yaşamı Üzerindeki Etkilere İlişkin Bulgular

Çalışmanın ikinci alt problemi covid-19 pandemisinin aile üyelerinin evlilik ve aile yaşamlarını nasıl etkilediğine ilişkin görüşleri incelemeye yöneliktir. Bu alt probleme yanıt bulmak amacıyla katılımcı aile üyelerine görüşme formundaki üçüncü dördüncü, beşinci, altıncı, sekizinci, dokuzuncu, onuncu ve on ikinci sorular yöneltilmiştir. Sorular katılımcıların evlilik ve aile yaşamlarının, eşle olan ilişkinin, çocuklarla olan ilişkinin, aile içindeki iletişimin covid-19 pandemisinden nasıl etkilendiğini, katılımcıların yaşadıkları sağlık sorunlarının ev içi iletişime hangi etkilerinin olduğunu, evde geçirilen sürenin artmasıyla birlikte aile içi ilişkilerin nasıl dönüşüm yaşadığı, covid'in aile içi sorunların artmasına yol açıp açmadığı, covid pandemisiyle birlikte gelen karantina günlerinin ev içi tartışmaları artırıp artırmadığına ilişkin görüşlerini belirlemeye dönüktür.

Katılımcıların konuyla ilgili görüşleri Evlilik ve Aile Yaşamı Üzerindeki Etkiler teması altında incelenmiştir. Çalışmaya katılanların pandemi ve aile yaşamı konusundaki görüşme dökümleri incelenerek oluşturulan kodlar Tablo 2'de verilmiştir:

Tablo 2. Evlilik ve Aile Yaşamı Üzerindeki Etkiler

Kategori	Kadınlar	Erkekler
Evlilik ve aile yaşantısı	<ul style="list-style-type: none"> • Eşinin hiç bilmediğin yönlerini keşfetmek • Paylaşımın artması • Birbirimize daha çok zaman ayırmak • Eşin çocuklarla vakit geçirmesi • Eşin evdeki iş yükünü hafifletmesi • Çocukların dışarıya çıkamaması • İçe dönmek • Mutfakta beraber zaman geçirmek • Anı biriktirmek • Evdeki düzenin bozulması • Evliliğe zarar vermesi • Bir süre sonra bu durumdan sıkılmak 	<ul style="list-style-type: none"> • Mutfakta vakit geçirmek • Eşini daha iyi tanıma fırsatı • Sevdiklerinin kıymetini anlama • Birlikte zaman geçirme fırsatı • Kadınların daha fazla yorulması • Etkinliklerin kısıtlanması
Eşle ilişki	<ul style="list-style-type: none"> • Arkadaş olmayı öğrenme • Samimiyetin artması • Birlikte vakit geçirme • Sohbet ortamının artması • Paylaşımın artması • Eşle iletişim kurmama Bir süre sonra zorlanma 	<ul style="list-style-type: none"> • Samimiyetin artması • Daha iyi vakit geçirilmesi • İletişimin artması • Eşe yardım etmeye başlamak • Eşle arkadaş olmak

Çocuklarla ilişki	<ul style="list-style-type: none">• Kaygıların artması• Çocuklara durumu anlatmada zorlanma• Keyifli vakit geçirme• Aktivite bulmada zorlanma• Çocukların bunalması• Ev işlerini paylaşma• Düzenin bozulması• Birbirine daha da bağlanmak• Eğitim sürecinde zorlanma	<ul style="list-style-type: none">• Çocukla daha fazla vakit geçirme• Baba çocuk ilişkisi kurma fırsatı• Büyüdüklerine şahit olma• Çocukla aktiviteler yapmak
Aile içi iletişim	<ul style="list-style-type: none">• Sağlıklı iletişim kurma• Birbirini benimseme• İnternette fazla zaman geçirilmesi• Kardeşler arasında anlaşmazlıklar• Tek başına zaman geçiremememe• Aile içi görev paylaşımı• Daha fazla sohbet etme fırsatı• Kendine zaman ayırma• Açık iletişimi keşfetme• Keyifli vakit geçirme• Olumlu konuları konuşma	<ul style="list-style-type: none">• Paylaşımların artması• Sağlıklı iletişim• Görüşlerin daha açık hale gelmesi• Çocukların kendilerini daha iyi ifade etmesi• Çocukların her anına şahitlik etme• Daha fazla sohbet etme• Sorunları birlikte çözme
Sağlık durumunun iletişime etkisi	<ul style="list-style-type: none">• Yeniden hastalanma korkusu• Sürekli birbirini uyarma• Ayrı odalarda oturma• Kaygıyı kendi içinde yaşama• Hastalıkta çocukların beklentilerini karşılayamama• Karantinada iken çocukların durumdan etkilenmesi• Birbirini suçlama• Huzursuzluk• Tedirginlik• Endişelenme	<ul style="list-style-type: none">• Birbirine destek olma• Suçlanma• Kendini sorumlu hissetme• Hastalığa sebep olmaktan korkma• Tartışmalar
Evde geçen sürenin iletişime etkisi	<ul style="list-style-type: none">• İletişimin artması• Bir süre sonra sıkılmak• Zaman zaman problemlerin yaşanması• Aile içi aktivitelerin artması• Eşin işlere karışması• İlişkinin daha iyi boyuta gelmesi• Güzel anılar biriktirmek• Yardımlaşmanın artması	<ul style="list-style-type: none">• Ailecek baş başa kalmak• Aileye iyi gelmesi• Daha çok birbiriyle ilgilenmek• Aktivitelerin artması• İlişkinin güçlenmesi• İletişimin artması
Aile içi sorunların artması	<ul style="list-style-type: none">• Evet• Hayır	<ul style="list-style-type: none">• Hayır

	• Ne evet ne hayır	
Karantinanın evde tartışmaya yol açması	<ul style="list-style-type: none"> • Dikkatli davranılmaması • Çocuklara yasakları anlatamama • Hastalık bulaşacak kaygısı • Çocuklardan kaynaklanan tartışmalar • İş paylaşımından kaynaklanan sorunlar • Fikir ayrılıkları • Ekonomik sıkıntılar • Belirsizlik • Sürekli evde olunması • Eşlerin birbirine müdahalesinin artması 	<ul style="list-style-type: none"> • Kısıtlamalarda dışarı çıkma • Hastalığı eve getirme

Tablo 2'deki bulgular incelendiğinde, kadınların pandemi sürecinde eşlerinin daha önce bilmedikleri yönlerini fark ettikleri, erkeklerin ise sevdiklerini daha iyi anlama fırsatı yakaladıklarını vurgulamaları dikkat çekicidir.

Kadın katılımcılar eşleriyle paylaşımın artmasına, erkekler de kadınların yaşadıkları süreçleri fark edip onlara daha fazla yardım etmeye başladıkları görülmüştür. Kadın katılımcılar çocukları için daha fazla kaygılanmaya başlarken, erkek katılımcılar çocuklarıyla daha fazla vakit geçirme fırsatı buldukları için mutlu oldukları ortaya çıkmıştır.

Aile bireyleri kovid pandemisiyle birlikte bir yandan birbirlerini daha iyi anlarken diğer taraftan yalnızlık eğilimi de göstermektedirler. Kadın katılımcılar kendine zaman ayırmaya, olumlu konuları konuşmaya ve keyifli vakit geçirmeye önem verirken, erkek katılımcılar görüşlerin daha açık bir biçimde dile getirilmesine önem verdikleri görülmüştür.

Kovid-19 pandemi sürecinin evlilik ve aile yaşantısı üzerindeki etkileri konusunda çalışmaya katılan kadın ve erkek aile bireylerinin görüşme dökümlerinden seçilen ve oluşturulan kodla ilişkilendirilerek doğrudan alınan ifade örnekleri şöyledir:

K1 (26-30, Kadın, Yüksek Lisans): Pandeminin evlilik ve aile yaşantımı olumlu etkilediğini söyleyebilirim. Bu süreçte eşimin hiç bilmediğim yönlerini keşfettim.

K6 (36-40, Kadın, Üniversite): Daha çok sohbet ettik daha çok bir arada kaldık. İstese de kimse bir yere gidemiyor bu sefer evin için eğlenmenin yollarını arıyorsun.

K19 (26-30, Kadın, Üniversite): Hafta sonu yasaklarında eşimin evde olması çocukları çok mutlu etti.

K16 (36-40, Erkek, Lise): Mutfakta yemeği hep birlikte yaptık. Yemek sonrasında oyunlar

oynadık. O yüzden bizi olumlu etkiledi.

K7 (31-35, Erkek, Üniversite): Zaman geçirme daha fazla oldu, mutlu oldum yani. Eşimle olan ilişkim pekişti. Birbirimizi tanıdık.

3.3. Sosyal Yaşam ve İş Yaşamı Üzerindeki Etkilere İlişkin Bulgular

Çalışmanın üçüncü alt problemi covid-19 pandemisinin aile üyelerinin sosyal yaşamını, dördüncü alt problem de ekonomik yaşamlarını nasıl etkilediğine ilişkin görüşleri incelemeye yöneliktir. Bu iki alt probleme yanıt bulmak amacıyla katılımcı aile üyelerine görüşme formundaki yedinci ve on birinci sorular yöneltmiştir. Sorular katılımcıların pandemi nedeniyle iş ve çalışma durumlarının nasıl etkilendiğini, bunların ev halkı ile olan ilişkilere nasıl yansıdığı, ailenin covid nedeniyle en çok hangi konularda kısıtlanma yaşadıklarına ilişkin görüşlerini belirlemeye dönüktür. Katılımcıların konuyla ilgili görüşleri Sosyal Yaşam ve İş Yaşamı teması altında incelenmiştir. Çalışmaya katılanların pandemi ve sosyal yaşam, iş yaşamı konusundaki görüşme dökümleri incelenerek oluşturulan kodlar Tablo 3'te verilmiştir:

Tablo 3. Sosyal Yaşam ve İş Yaşamı Üzerindeki Etkiler

Kategori	Kadınlar	Erkekler
İşin eve yansması	Düzen kurmada zorlanma İşten hastalık gelecek kaygısı Maddi olarak zorlanma Eviden çalışanlara sessiz ortam sağlama Eşin işlerine yardım etme Ev işlerini yetiştiremememe Eve duyulan özlemin azalması Uzaktan eğitimin konforlu oluşu Evin düzeninin bozulması Evide daha fazla vakit geçirme olanağı Esnek çalışma saatlerinde çalışma	İşsiz kalmanın verdiği huzursuzluk Aynı düzenin devam etmesi Eve daha erken gelme İşlerinde aile desteği alma
Yaşamın kısıtlanması	Sosyal hayat Dışarda vakit geçirme Yüz yüze eğitim Eşle baş başa geçirilen vakit İş hayatı Alışveriş ve çarşılar Akraba ziyaretleri Dışarda yemek yeme Çocukları dışarı çıkarma	Dışarda vakit geçirme Ekonomik kısıtlanma Çocukları dışarı çıkarma Sosyal hayat

Tablo 3'teki bulgular incelendiğinde, kadınların pandemi sürecinde eşlerinin daha önce bilmedikleri yönlerini fark ettikleri, erkeklerin ise sevdiklerini daha iyi anlama fırsatı yakaladıklarını vurgulamaları dikkat çekicidir. Kadın katılımcılar eşleriyle

paylaşımın artmasına, erkekler de kadınların yaşadıkları süreçleri fark edip onlara daha fazla yardım etmeye başladıkları görülmüştür. Kadın katılımcılar çocukları için daha fazla kaygılanmaya başlarken, erkek katılımcılar çocuklarıyla daha fazla vakit geçirme fırsatı buldukları için mutlu oldukları ortaya çıkmıştır.

Aile bireyleri kovid-19 pandemisiyle birlikte bir yandan birbirlerini daha iyi anlarken diğer taraftan yalnızlık eğilimi de göstermektedirler. Kadın katılımcılar kendine zaman ayırmaya, olumlu konuları konuşmaya ve keyifli vakit geçirmeye önem verirken, erkek katılımcılar görüşlerin daha açık bir biçimde dile getirilmesine önem verdikleri görülmüştür.

Kadın katılımcıların yeniden hastalanmaktan korkarken, erkeklerin ise yakınlarına hastalık bulaştırmaktan endişe ettikleri görülmüştür. Pandemi nedeniyle aile üyelerinde oluşan belirsizlik hissi kaygı içinde yaşamaya yol açmıştır.

Evde ne kadar çok zaman geçirilirse aile üyelerinin o kadar zorluk yaşadığı görülmüştür. Bu konuda kadın katılımcılar bir süre sonra sıkıldıklarını dile getirirken, erkek katılımcılar ise ilişkilerin güçlenmesi ve iletişimin artmasına vurgu yapmışlardır.

Kadın katılımcılara göre pandemi ile aile içindeki sorunlar artma eğilimi gösterirken, erkek katılımcılar bu görüşe katılmadıklarını ifade etmişlerdir. Karantina koşullarında evden çıkılamadığı için çocuklar nedeniyle eşlerin tartışmalar yaşadıkları görülmüştür. Kadın katılımcılar fikir ayrılıkları yaşamalarından, erkekler ise dışarı çıkma sorunundan bahsetmişlerdir.

Kovid-19 pandemi sürecinde işin eve yansması konusunda çalışmaya katılan kadın ve erkek aile bireylerinin görüşme dökümlerinden seçilen ve oluşturulan kodla ilişkilendirilerek doğrudan alınan ifade örnekleri şöyledir:

K3 (36-40, Kadın, Ortaokul): Eşimin işe gitmesi gerektiği durumlarda hastalık kapacağıma dair kaygılandım bu sebepten ufak tefek sürtüşmeler yaşadık. Eşimin hastalık konusunda dikkat etmediğini düşündüm.

K16 (36-40, Erkek, Lise): Çok yoğun olarak çalışan biriyken iş yerime gitme sürelerim azaldı. Daha esnek saatler çalıştım çoğunlukla işlerimi halledip hemen eve geri döndüm.

Kovid-19 pandemi sürecinde bireysel ve aile yaşamının kısıtlanması konusunda çalışmaya katılan kadın ve erkek aile bireylerinin görüşme dökümlerinden seçilen ve oluşturulan kodla ilişkilendirilerek doğrudan alınan ifade örnekleri şöyledir.

K3 (36-40, Kadın, Ortaokul): Ailecek sosyal hayattan kısıtlandık eskiden her hafta sonu dışarı çıkarken tüm günlerimiz evde geçmeye başladı.

K4 (36-40, Kadın, Ortaokul): Çocukları her okulu dönüşü parka götürürken şimdi götüremez oldum, sadece çocukların dışarı çıkması serbest olan günlerde çıktık ancak çok kalabalık olduğu için korkup hemen eve döndük.

K2 (26-30, Erkek, Üniversite): Ekonomik olarak ve sosyal yaşamdan kısıtlandık bu yüzden tüm sosyal aktivitelerimizi eve taşıdık. Evde sürekli bir şeyler ile ilgilenir olduk.

3.4. Güçlüklerle Başa Çıkma ve Aile İlişkilerini Güçlendirme Konusuna İlişkin Bulgular

Çalışmanın üçüncü alt problemi covid-19 pandemisinin aile üyelerinin sosyal yaşamını, dördüncü alt problem de ekonomik yaşamlarını nasıl etkilediğine ilişkin görüşleri incelemeye yöneliktir. Bu iki alt probleme yanıt bulmak amacıyla katılımcı aile üyelerine görüşme formundaki yedinci ve on birinci sorular yöneltilmiştir. Sorular katılımcıların pandemi nedeniyle iş ve çalışma durumlarının nasıl etkilendiğini, bunların ev halkı ile olan ilişkilere nasıl yansıdığı, ailenin covid nedeniyle en çok hangi konularda kısıtlanma yaşadıklarına ilişkin görüşlerini belirlemeye dönüktür.

Katılımcıların konuyla ilgili görüşleri Sosyal Yaşam ve İş Yaşamı teması altında incelenmiştir. Çalışmaya katılanların pandemi ve sosyal yaşam, iş yaşamı konusundaki görüşme dökümleri incelenerek oluşturulan kodlar Tablo 4'te verilmiştir:

Tablo 4. Güçlüklerle Başa Çıkma ve Aile İlişkilerini Güçlendirme

Kategori	Kadınlar	Erkekler
Karantinanın ev içi sorunları artırmaması	<ul style="list-style-type: none"> • Yemek saatleri • Uyku düzeni • Çocukların kavgası • Birbirimizin işine karışma problemi • Çocukların ekran sürelerinin artması • Evin düzeninin bozulması • Etkinlik bulma sorunu • Evdeki iş yükünün artması • Eğitim süreci 	<ul style="list-style-type: none"> • Evin daha çok dağılması • Etkinlik bulmada zorlanma • Evdeki yükün artması • Sürekli evde olmak • Çocuklarla sürekli bir arada olmak • Eğitim süreci • Maddi sorunlar
Aile bağlarını güçlendirme	<ul style="list-style-type: none"> • Birbirimizi daha iyi tanımaya çalışmak • Beraber film izlemek • İş bölümünün artması • Hayvan sahiplenme • Etkinlikleri arttırma • İçe dönmek • Anları paylaşmak • Planlanan işlerin yapılması • Sohbet etmek • Oyun oynamak • Mutfığa beraber girmek 	<ul style="list-style-type: none"> • Çocukları parka götürmek • Daha çok iletişim kurma • Sevgiyi daha çok göstermek • Eşe yardım etme • Eşi daha çok dinlemek • Sohbet etmek • Birlikte mutfığa girmek • Alınan kararları çocukları da dahil etmek • Ev işlerini beraber yapmak • Vakit geçirme

	<ul style="list-style-type: none">• Anne kız, baba oğul günleri	
Olumlu etkiler	<ul style="list-style-type: none">• Birbirini daha iyi tanıma• Birlikte zaman geçirmek• Evde olmak• Paylaşmak• Dinlenmek• Çocukların büyümelerine şahit olmak	<ul style="list-style-type: none">• Paylaşımın artması• Birlikte vakit geçirmek• Çalışma sürelerinin kısalması• İçer dönmek
Olumsuz etkiler	<ul style="list-style-type: none">• Sosyal hayattan kısıtlanmak• Ekonomik zorluklar• Sağlık endişesi• Sevdiklerimizi görememek• Eşle özel alanın olmaması• Kopukluk oluşması• Çocuğa yetememek• Sürekli yan yana olmak• Fikir ayrılıkları• Özgürlüğün kısıtlanması• Gerginliğin artması• Çocuklar konusunda yakınlardan destek alamamak• İşsiz kalmak	<ul style="list-style-type: none">• Sağlık endişesi• Ekonomik sıkıntılar• Sürekli iç içe olmak• Kimseyle görüşmemek
Olumsuz etkileri azaltmak için yapılanlar	<ul style="list-style-type: none">• Ayrı alanlar tanıma• Online çalışmaya saygı duyma• Problemleri konuşarak halletmek• İletişimi aksatmamak• Sabretmek• Çocuklara örnek olunduğu düşüncesi• Daha çok aktivite yapmak• Görev paylaşımı• Birbirini mutlu etmenin yollarını aramak	<ul style="list-style-type: none">• İletişimi aksatmamak• Büyüklere yanlarında olduğumuzu hissettirmek• Daha anlayışlı olmak• Yürüyüş yapmak• Çocukların mutluluğuna odaklanmak
Olumlu etkileri artırmak için yapılanlar	<ul style="list-style-type: none">• Ayrı alanlar tanıma• Online çalışmaya saygı duyma• Problemleri konuşarak halletmek• İletişimi aksatmamak• Sabretmek• Çocuklara örnek olunduğu düşüncesi• Daha çok aktivite yapmak• Görev paylaşımı• Birbirini mutlu etmenin yollarını aramak	<ul style="list-style-type: none">• İletişimi aksatmamak• Büyüklere yanlarında olduğumuzu hissettirmek• Daha anlayışlı olmak• Yürüyüş yapmak• Çocukların mutluluğuna odaklanmak
En önemli problem	<ul style="list-style-type: none">• Asosyalite• Kaybetme korkusu	<ul style="list-style-type: none">• Ekonomik şartlar• Sağlık kaygısı

-
• Cenazelere katılamamak	• Maske ve aşıya mecbur kalmak
• Çocukların kısıtlanması	• Sosyal hayattan kısıtlanmak
• Aile ile görüşmemek	• Aile ile görüşmemek
• İşsiz kalmak	• İnsanların tedbirsizliği
• Ekonomik sıkıntılar	•
• Kaygı bozukluğu	
• Belirsizlik	
• İnsanların umursamaması	
• Eğitim	
• Alışkanlıkların değişmesi	
-

Tablo 4'teki bulgular incelendiğinde, iş konusunda pandeminin olumlu etkilerine de değinen kadın katılımcıların işin eve yansması nedeniyle düzen kurmada zorluk yaşadıklarını, maddi olarak zorlandıklarını, ev işlerini yetiştiremediklerini ve iş yerinden hastalık kapılacağı kaygısını yaşadıklarını belirttikleri görülmüştür.

Erkek katılımcılar ise işsiz kalmanın verdiği huzursuzluğu yaşamaktadırlar. Diğer taraftan işleri için aile desteği almanın erkekler için olumlu bir kazanım olduğu görülmüştür.

Yaşamın kısıtlanması ile ilgili olarak kadın katılımcılar alışveriş ve çarşı kavramlarına uzak kalmalarını ve dışarda yemek yemeyi özlemelerini vurgularken, erkek katılımcılar ise ekonomik kısıtlanma ve dışarda vakit geçirememeye konularına değinmişlerdir.

Kovid-19 pandemi sürecinde yaşanan karantina koşullarının ev içi sorunları artırması konusunda çalışmaya katılan kadın ve erkek aile bireylerinin görüşme dökümlerinden seçilen ve oluşturulan kodla ilişkilendirilerek doğrudan alınan ifade örnekleri şöyledir:

K1 (26-30, Kadın, Yüksek Lisans): Güne başlama ve yemek saatleri ile ilgili problemler yaşandı. Pandemi ile birlikte tüm düzenimiz değişti.

K14 (26-30, Kadın, Üniversite): Birbirlerimizin işine karışma problemi arttı. Bazı şeyleri görmezden gelerek çözmeye çalıştık.

K9 (41-45, Kadın, Lise): Ev işi arttı, zaten evimizde iş bölümü vardı ama herkesin evde olmasıyla evdeki işler de aslında arttı. Zaman zaman aramızda ufak problemlere dönüştü.

K2 (26-30, Erkek, Üniversite): Evdeki iş yükü arttı ve bunu iş bölümü ile çözdük.

4. SONUÇ VE TARTIŞMA

Kovid-19 ilk çıktığından bu yana tüm dünyayı ve toplumları etkisi altına almış ama temelde en derinden toplumun en küçük birimi olan aile kurumunu etkilemiştir.

Kovid-19 pandemisinin aile içinde etkisinin büyük olmasının ise pandemi kapsamında alınan tedbir ve getirilen kısıtlamalar ile yakından ilgisi vardır. Çünkü bu tedbir ve kısıtlamalar kapsamında tüm iş, eğitim hayatı ve sosyal hayat ev içindeki mekâna kaymış, bireyler ancak aile içerisinde sosyalleşme imkânı bulmuştur. Bu araştırmadaki bulgulardan da hareketle Okumuş'un (2021) yaptığı araştırmaya göre de ev ortamı pandemi sürecinde sadece sosyalleşme, eğitim ve çalışma merkezi değil; aynı zamanda spor, dinlenme ve serbest zamanların değerlendirildiği bir merkez haline gelmiştir ve evde meydana gelen bu değişimler ailede kalıcı ve yeni durumların ortaya çıkmasına sebep olacaktır (Okumuş, 2021). Yine benzer şekilde Demircioğlu (2021) ise evin bir kamusal alana dönüştüğünü ifade etmiştir. Buna göre ev bu süreçte iş yeri, eğitim, spor tesisi ve kafe gibi müesseselerinin işlevini yerine getirir olmuştur (Demircioğlu, 2021). Pandemi döneminde evin dönüşümüyle ilgili en kapsamlı çalışmayı ise Turna ve Usta'nın (2021) kaleme aldığı görülmüştür. Buna göre evden çalışmaya başlamak ve pandemi evde geçirilen sürenin artmasıyla birlikte ev yeniden anlam kazanmış ve uzun vadede planlanacak ev tasarımlarının evin esnek kullanımına uyumlu olacak şekilde olacağı öngörülmüştür (Turna ve Usta, 2021).

Güngörer (2020) kovid-19 pandemisinin etkilerini toplumsal kurumlar üzerinde araştırmış başta sağlık kurumu olmak üzere tüm toplumsal kurum ve toplumun pandemiden olumsuz etkilendiği sonucuna ulaşmış ve aile bireylerinin çatışma yaşadığını ve kadının iş yükünün arttığı çıkarımlarını elde etmiştir. Olumlu manada ise çocuklarla geçirilen sürenin artması ve aile bağlarının güçlendirilmesi sonuçları bu çalışmanın bulguları ile oldukça benzer niteliktedir. Pandeminin çocuklar üzerindeki etkilerine yönelik yapılan başka bir araştırmada da çocukların aileleri ile olan etkileşimlerinin çocukların pandemi döneminde karşılaştığı sorunların çözümünde etkili olmasına yöneliktir (Alisinanoğlu, Karabulut ve Türksoy, 2020). Barış ve Taylan'ın salgın sürecinde aile içi sorunlara ilişkin gençlerle yaptığı çalışmanın sonuçlarına göre pandemi döneminde aile içi ilişkilerin öncekine göre iyileştiği ve iletişimin arttığına yönelik bulgulara ulaşılmıştır (Barış ve Taylan, 2020).

Kay ve Sağlam'ın (2021) kovid-19 sürecindeki ebeveyn tutumları ve çocuklar özelinde duygusal ve davranışsal durumları incelemiştir. Çocuk boyutuna yoğunlaştıkları için bu çalışmadan farklı alandaki boşluğu doldurmalarının yanı sıra pandeminin aile içindeki ilişkilerde çatışmaya sebep olduğu sonuçlarıyla bu çalışma ile benzerlik göstermektedir. Bozlu ve Güçlü (2021) çalışmalarında salgın sürecinde tek başına yaşayan bireylerin aile kurumuyla ilgili dönüşen algılarına yönelik çalışma yürütmüştür. Bu çalışmayla örtüşen tek benzer sonuç kovid-19 salgınının aileyi çok

yönlü olarak etkilediğine yöneliktir. Özyürek ve Çetinkaya'nın (2021) çalışma sonuçlarına göre yine bu çalışmayla benzer olarak aile içi paylaşımlarda artış, eş ile nitelikli zaman geçirme, çocuğu yakından tanıma gibi bulguların benzerlik gösterdiği görülmüştür. Yapılan bir başka çalışmaya göre kovid-19 pandemisinin aile içi etkileşimi artırması yönüyle aile yaşantısını olumlu yönde etkilediğine yönelik bulgulara rastlanılmaktadır (Başaran ve Aksoy, 2020). Bu da bu çalışmanın bulguları ile benzer niteliktedir.

İlgili literatür incelendiğinde benzer çalışmalar ile benzer bulgulara varıldığı saptanmıştır. Sonuçların birbirinden farklı çıktığı çalışmalara rastlanmamıştır. İlgili konuyla alakalı yapılan tüm çalışmaların güncel olması sebebiyle yaklaşık sonuçlara varıldığı; yine alanyazın ile ilgili yeterli çalışma olmadığı için birbirinden ayrışan bulgu ve sonuçlarla karşılaşılması düşünülmektedir.

Kovid-19 pandemisiyle birlikte toplumun kısa vadede yaşadığı ve uzun vadede yaşayacağı etkileri ve dönüşümü anlamak ancak aileye olan etkilerinin incelenmesi ile mümkün olacaktır. Literatüre bakıldığında kovid-19 pandemisi ile ilgili yapılan çalışmaların sağlık ve siyasi alanda ağırlık gösterdiği görülmüş, sosyal alan ve aile özelinde yapılan çalışmaların eksik olduğu gözlemlenmiştir. Mevcut aile çalışmaları ise farklı odalarda geliştirilmiş ve dolayısıyla kovid-19'un aile üzerindeki etkilerini ölçen kapsamlı bir çalışmaya rastlanmamıştır. Kovid-19 pandemisi devam ederken aile üzerindeki etkilerinin araştırılması, araştırmacı için koşulları anlamlandırma bağlamında bir avantaj olup kolaylık sağlasa da henüz kovid-19 pandemisi ile ilgili yeterli çalışma olmadığı için literatür taramasında zorluklarla karşılaşmıştır. Bu sebeple bu çalışmanın zengin bulguları ve özgünlüğüyle alana katkı sağlayacağı, diğer araştırmacıların da bu çalışmadan esinlenerek eksik alanların doldurulacağı düşünülmektedir. Ayrıca bu çalışma, pandeminin kısa vadedeki etkilerini incelemek ile sınırlı kalmış; uzun vadedeki etkilerini görmek önümüzdeki süreçte ilgili literatürün zenginleşmesi ile daha net anlaşılacaktır. Araştırmada elde edilen bulgular doğrultusunda ailelere, uygulayıcılara ve araştırmacılara yönelik birtakım öneriler geliştirilmiştir. Bulgulara göre pandemi döneminde bazı sorunların artmasına rağmen aile içi iletişim ve etkileşim ile sorunların çözümlendiği ve hatta kısıtlamaların aile hayatını olumlu yönde etkilediği görülmüştür. Buradan hareketle aile içinde sağlıklı iletişim kurulması, belirli rutinlerin oluşturulması ve aile içinde sorumlulukların yerine getirilmesi olası sorunların önüne geçecektir. Geçmişte benzer pandemiler yaşansa da dijitalliğin yaygın olduğu dünya düzeninde bir pandemi yaşamak bu pandemiyi diğerlerinden ayırmaktadır. Olası yeni bir salgın sürecinde alınabilecek tedbirlere yönelik detaylı çalışmalar yapılabilir. Bu çalışmada anne ya da babalar ile

görüşmeler yapılmış ve analizler onların görüşleri çerçevesinde yapılmıştır. Pandeminin aile içi ilişkilere etkisini daha kapsamlı anlamak için ailenin diğer üyeleriyle de görüşmeler yapıldığı çalışmalar yapılabilir. Bu çalışmada katılımcıların demografik bilgilerine göre detaylı analizler yapılmamıştır. Demografik bilgiler göz önünde bulundurulduğunda farklı bulgulara ulaşıp ulaşılmayacağı ile ilgili daha kapsamlı çalışmalar yapılabilir. Bu çalışmada çocuklu aileler üzerinde çalışılmıştır. Pandeminin aile kurumuna olan etkisini farklı boyutlarıyla daha iyi anlamak için pandemi sürecinde evlenen çiftler üzerinde de çalışılabilir. Ayrıca, bu çalışma Türkler ile sınırlı kalmıştır. Günümüzde Türkiye birçok ülkeden göç almakta; Türkiye’de geçici koruma statü altında ya da vatandaşlık alan birçok uyrukta topluluklar yaşamaktadır. Dezavantajlı grup olarak nitelendirilen bu grupların pandemi koşullarında yaşadıkları güçlükleri saptamak amacıyla onlarla ilgili detaylı bir çalışma yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Alisinanoğlu, F., Karabulut, R. ve Türksoy, E., (2020). Pandemi sürecinde çocukluk dönemi korkularına yönelik aile görüşleri. *Uluslararası Beşerî Bilimler ve Eğitim Dergisi*, 6(14), 547-568.
- Akgün, O. (2020). Covid-19 salgını döneminde Türkiye’de alınan idari kararların salgının önlenmesindeki etkisinin değerlendirilmesi. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 7(7), 201-228.
- Barış, İ. ve Taylan, H. H. (2020). Küresel salgın sürecinde Türkiye’de aile içi sorunlar. *Nosyon: Uluslararası Toplum ve Kültür Çalışmaları Dergisi*, 5(Gürsoy Akça Özel Sayısı), 13-32.
- Başaran, M. ve Aksoy, A. B. (2020). Anne-babaların korona-virüs salgını sürecinde aile yaşantılarına ilişkin görüşleri. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 13(71), 668-678.
- Bozlu, B. ve Güçlü, S. (2020). Covid-19 salgını ve tek başına yaşayan bireyde aile algısının dönüşümü. *Avrasya Sosyal Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 8(1), 55-75.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak Kılıç, E., Akgün, E. ve Karadeniz, Ş. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. (31. Basım). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Demircioğlu, S. (2021). Türkiye’de covid-19 salgınının aile içi şiddete etkisi. *Uluslararası Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 53-68.
- Elibol, E. ve Elbay, A. (2020). Covid-19 enfeksiyonu olan hastalarda göz bulguları ve bulaş riski. *Anadolu Kliniği Tıp Bilimleri Dergisi*, 25(özel sayı), 156-162.
- Güngörer, F. (2020). Covid-19’un toplumsal kurumlara etkisi. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (Salgın Hastalıklar Özel Sayısı), 393-428.
- Kay, M. ve Sağlam, M. (2021). Covid-19 salgını sürecinin ailede ebeveyn tutumları ile çocuklarda duygusal ve davranışsal durumlar açısından değerlendirilmesi. *İnönü Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 9(3), 1115-1130.
- Okumuş, E. (2021). Kovid-19 küresel salgın sürecinde ev ve aile. *Mevzu Sosyal Bilimler Dergisi*, (6), 89-117.
- Özyürek, A. ve Çetinkaya, A. (2021). Covid-19 pandemi döneminde aile ve ebeveyn-çocuk ilişkilerinin incelenmesi. *Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(1), 96-106.
- Sargın, N. ve Kutluca, V. (2020). Çevrim içi psikolojik danışma: etik kuralları, covid-19 süreci, öneriler. *Okul Psikolojik Danışmanlığı Dergisi*, 3(1), 59-83.
- T.C. İçişleri Bakanlığı, (2020). *Koronavirüs ile mücadele kapsamında yeni kısıtlama ve tedbirler genelgesi*. 17 Nisan 2022, <https://www.icisleri.gov.tr/koronavirus-ile->

mucadele-kapsaminda-sokaga-cikma-kisitlamalari---yeni-kisitlama-ve-tedbirler-genelgeleri

T.C. Sağlık Bakanlığı, (2020). *Covid-19 rehberi*. 17 Nisan 2022, <https://covid19.saglik.gov.tr/TR-66301/kovid-19-rehberi.html>

Turna, E. ve Usta, G. (2021). Kovid-19 pandemisi'nde evin değişimi ve evde çalışma ortamları. *Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 3(2), 115-128.

Yıldız, S. ve Bektaş, F. (2021). Covid-19 salgınının çocukların boş zaman etkinliklerinde yarattığı değişimin ebeveyn görüşleriyle değerlendirilmesi. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 26(1), 99-122.